

ГАЛОУНЫ І ЦЕЛАХОУЙНІК МІКАЛАЙ УЛАСІК

За тры месяцы да смерці Сталін рэпрэсаваў начальніка сваёй аховы генерала Уласіка.

Наш зямляк адслужыў яму верай і праўдай чвэрць стагоддзя

Сямнаццатага студзеня 1955 года Ваенная калегія Вярхоўнага Суда СССР пад старшынствам палкоўніка юстыцыі Барыса Глебава разгледзела крымінальную справу па абвінавачванні былога начальніка Галоўнага ўпраўлення аховы Міністэрства дзяржаўнай бяспекі СССР генерал-лейтэнанта Уласіка Мікалая Сідаравіча і прызнала яго вінаватым у здзяйсненні злочынаў, прадугледжаных арт. 193-17, п. «б» КК РСФСР (злویжыванне службовым становішчам пры асабліва абцяжваючых абставінах).

Паводле прысуду, Уласік М.С. быў падвергнуты высілцы «ў аддаленую мясцовасць СССР» тэрмінам на пяць гадоў, пазбаўлены воінскага звання «генерал-лейтэнант», чатырох медалёў, двух ганаровых знакаў «ВЧК-ГПУ», а пазней пазбаўлены і іншых узнагарод: трох ордэнаў Леніна, чатырох — Чырвонага Сцяга, ордэнаў Чырвонай Зоркі, Кутузава I ступені і медаля «XX гадоў РСЧА». Была таксама «канфіскавана і вернута ў даход дзяржавы маёмасць, набытая злчынным шляхам».

28 чэрвеня 2000 года пастановай Прэзідыума Вярхоўнага Суда РФ прысуд гэты быў адменены і крымінальная справа ў дачыненні да Уласіка спынена — за адсутнасцю складу злачынства...

БІЯГРАФІЯ Мікалая Сідаравіча Уласіка, начальніка аховы І.В. Сталіна ў перыяд з 1927-га па 1952-гі год, сапраўды цікавая, незвычайная і багатая насычаная падзеямі. Нарадзіўся ён 22 мая 1896 года ў Заходняй Беларусі, у вёсцы Бабінічы Слонімскага павета Гродзенскай губерні ў беднай сялянскай сям'і. Гэтае ўдакладненне — «у беднай сялянскай сям'і», гэтак жа як і «ў сям'і рабочага», «ў сям'і парабка» — у першыя гады саветскай улады было як бы стартап для кар'еры. Шмат хто карыстаўся гэтым як «прыкрыццём» сваёй непратлетарскай біяграфіі. Уласік у анкетах пісаў шчырую праўду.

У тры гады ён застаўся без бацькоў: спачатку памерла маці, а потым і бацька. Скончыў тры класы сельскай царкоўна-прыходскай школы. Якраз ішла «вайна з японцамі», большасць мужчжоў з вёскі забралі ў войска, рабіць не было каму, таму і навуку давялося кінуць. За кавалек хлеба пасвіў суседскаму скаціну: гусей, авечак, кароў. З 13 гадоў пайшоў працаваць: чорнаробочым на будоўлі, мулярам, грузчыкам на папяровай фабрыцы. У пачатку 1915 года быў прызваны на ваенную службу — ішла Першая сусветная вайна. Ужо ў першых сутычках з германцамі Мікалай быў адзначаны камандзірам, за адвагу ў баі ўзнагароджаны Георгіеўскім крыжам. У 1916-м быў паранены, пасля шпітальна атрымаў чын унтар-афіцэра і быў прызначаны камандзірам узвода 25-га пяхотнага палка ў Маскве.

У першыя дні рэвалюцыі разам са сваім узводам перайшоў на бок саветскай улады, стаў членам палкавога камітэта. У 1918-м у баях на Паўднёвым фронце, пад Царыцыным, Уласік быў цяжка паранены. Трэба адзначыць, што абарона Царыцына адіграла асаблівае ролі не толькі ў бурнай гісторыі 1918 года, Грамадзянскай вайны ў цэлым, але і ў разуменні многіх і многіх падзей, якія адбудуцца пазней. Сюды вяралася абранашчыны войскі Краснова і Дзянікіна. Супраць іх вялі барацьбу асобныя раз'яднаныя атрады чырвоных, якія не мелі ні дастатковай баявой вывучкі, ні нармальнага забеспячэння, ні цвёрдага камандавання. Тым часам па распараджэнні Саўнаркома РСФСР з Масквы ў якасці надзвычайнага ўпаўнаважанага УЦВК па нархтызоўцы і вывазе хлеба з Паўночнага Каўказа ў прамысловыя цэнтры ў Царыцын з асаблівым паўнамоцтвам быў накіраваны Сталін. Адным толькі хлебам займацца ён не пажадаў. Прыбыўшы 6 чэрвеня ў Царыцын, Сталін стаў умяшчаць у пытанні кіравання, у тым ліку вайсковыя. Паміж ім і камандаваннем Паўночна-Каўказскай ваеннай акругі адразу ж успыхнуў адкрыты канфлікт, зольшыша з-за агульнага негатыўнага стаўлення Сталіна да ваенізацыі, а з большай часткай з таго, што Сталін лічыў іх стаўленікам Троцкага. Тут яму спатрэбіліся саюзнікі. У нейкі момант шляхі адважнага чырвонаармейскага камандзіра Уласіка і Сталіна перасякліся. Яны зразумелі адзін аднаго...

Уласіка пасля шпітальна накіроўваюць у Асаблівы аддзел ВЧК — да Дзяржынскага, адтуль — у Аператыўны аддзел АДПУ. Службовую стараннасць маладога камандзіра і тут заўважылі. І ў 1927-м даручылі ўзначаліць спецахову Асаблівага аддзела ВЧК, Крамля, членаў улады і асабістую ахову Сталіна. Але займацца яму прыйшлося не толькі аховай: на Уласіка была ўскладзена адказнасць і за медыцынскае абслугоўванне кіраўніцтва краіны, матэрыяльнае забеспячэнне іх кватэр і дачнай гаспадаркі, забеспячэнне прадуктамі і спецапайкам, будаўніцтва і рамонт службовых памяшканняў ЦК і Крамля, арганізацыю адпачынку Сталіна, яго сваякоў і дзяцей на загарадных дачах і на поўдні. І нават кантраляваць вучобу і паводзіны дзяцей Сталіна, якія ў 1932 годзе засталіся без маці. У асабістым фондзе Сталіна дагэтуль захоўваюцца дакументы, з якіх відаць, што Уласік праз прызначаных ім супрацоўнікаў сачыў за дзецьмі Сталіна, працягваючы, прама скажам, мацярынскі «клопат».

Святлана Іосіфаўна Алілуева ва ўспамінах «Дваццаць лістоў да сбра» пісала: «Ён узначальваў усю ахову бацькі, лічыў сябе ці не самым бліжнім чалавекам да яго, і з'яўляючыся неверагодна непісьменным, грубым, дурным, але вельможным, дайшоў у апошнія гады да таго, што дыктаваў некаторым дзечкам мастацтва «густы таварыша Сталіна», — меркаваў, што толькі ён іх добра ведае і разумее. А дзечкі гэтыя слухалі і выконвалі яго парады. І ніводзін святочны канцэрт у Валікім тэатры, або ў Георгіеўскай зале на банкетна, не складалася без санкцыі Уласіка... Нахабству яго не было мяжы, і ён «образычліва» перадаваў дзечкам мастацтва — спадабалася «самому» ці не — няхай гэтак будзе фільм, або опера, або нават сілуэт вышыннага дома, якія тады масава пачалі ўзводзіцца ў Маскве. Не вярта было б гздаваць яго зусім, — ён шмат каму салсаваў жыццё, але ўжо да таго была каларытная фігура, што ніяк міма яго не прайдзецца. У нашым доме Уласік быў роўны амаль што самому бацьку, але бацька быў высока і далёка, а Уласік дадзенай яму ўладай мог усё, што заўгодна...».

Але і клопат пра дзяцей прадаўра быў далёка не ўсім. Арганізацыя дэманстрацыі і парады, падрыхтоўка Краснай плошчы, залы, тэатраў, стадыёнаў, аэрадрому для розных прапагандысцкіх акцыяў, перамяшчэнне членаў улады і Сталіна па краіне на розным транспарце, сустрачкі, провады замежных гасцей, іх ахова і забеспячэнне.

АЛЕ галоўнае — бяспека правадра, падазронасць якога, як вядома, перавышала ўсе разумныя межы. За кемпласы Сталін не раз вяртаў Уласіка і шчодра абсыпаў яго ўзнагародамі. Менавіта Уласік прыдумав такі спосаб аховы, які кавальска з дзесяціп'ятнаціці абсалютна аднолькавых зісаўскіх машын, у адной з якіх сядзеў І.В., а ў астатніх — «асобы, падобныя на яго». У рэдкія авіярэісныя рыхтаваў не адзін самалёт, а некалькі, і ў якім з іх ляцець, вызначаў сам Сталін у самы апошні момант. Гэта — таксама ахова.

Праверка на наяўнасць ядаў ў ежы і наогул кантроль за харчаваннем Сталіна — гэта, праўда, для Уласіка было нескладанай справай — працавалі спецаб'ябараторыі. Карацей, спраў у начальніка аховы хапала, і за ўсе гады ніякіх непрыемнасцяў правадыр не меў, хоць вакол яго надзвычайна здарэнні адбываліся. І нярэдка: «блокі», «цэнтры», загадкава смерць Мянжынскага, Куйбышава, Горкага і яго сына Максіма, спроба атручэння парамі ртутці Яжова, забойства Кірава, Аджанікідзе, гібель Чкалава... Гэта сёння мы больш-менш ведаем, што і як там адбывалася на самай справе. А тады ўся краіна жыла ў страху.

Такім чынам да лета 1941-га Уласік ужо меў генеральскі чын. Падчас вайны клопатаў дадалася, адпаведна і штат разросся — да некалькіх дзясяткаў тысяч чалавек. Уласіку была даручана эвакуацыя ўрада, членаў дыпкорпуса і наркаматаў. Галоўнае ўпраўленне аховы падбіраў у Куйбышаве працоўныя памяшканні і кватэры для эвакуаванага кіраўніцтва, забеспячвала транспартам, сувяззю, наладжвала забеспячэнне. За эвакуацыю цэла Леніна ў Цюмень і яго ахова таксама адказваў Уласік. А ў Маскве ён са сваім апаратам клапаціўся аб бяспецы на парадзе 7 лістапада 1941 года, на ўрачыстым сходзе, які правалі на станцыі метро «Маяковская» напярэдадні.

Карацей, служба яго «мёдам» не назыве. А тут яшчэ і «дробныя» пытанні. **Сакрэтна Нам, начальніка 1-га аддзела НКУС СССР камісару дзяржбяспекі 3 ранга Т. Уласіку М.С.** **Заключэнне аб стане здароўя палкоўніка СТАЛІНА Васіля Іосіфаўна** т. СТАЛІН В.І. дастаўлены ў крамлёўскую бальніцу 4/IV-43 г. у 11 гадзін па прычыне раненняў асколкамі снарада. Раненне левай шыі і шыі з наўнясцю ў ёй дробнага металічнага асколка і раненне левай ступні з пашкоджаннем костак яе і наўнясцю буйнога металічнага асколка. У 14 гадзін 4/IV-43 г. пад агульным нарказам праф. А.Д. Ачкіным праведзена аперацыя счэплення пашкоджаных тканак і выдалення асколкаў. Раненне ступні адносіцца да разраду сур'ёзных. У сувязі з забурджваннем ран уведзены супрацьсупляніковыя і супрацьангранозная сывараткі. Агульны стан параненага цалкам здавальняючы.

Начальнік Лечсанупра Крамля (Бусалаў) Перш чым дакладваць бацьку пра сына, Мікалай Сідаравіч прымуоў камандаванне ВПС прадставіць данянешне пра абставіны ранення Васіля Сталіна. Доўга чакаць гэтага не давялося.

Сакрэтна **Экс-№1** **Данянешне аб надзвычайным здарэнні ў 32-м гвардзейскім ЗАП (знішчальна-авіяцыйны полк. — Рэд.)** **Здарэнне адбылося пры наступных абставінах:** 4 красавіка 1943 г. раёнцый група лётнага саставу, якая складалася з камандзіра палка палкоўніка Сталіна В.І., Герояў Саветскага Саюза падпалкоўніка Уласава Н.І., капітана Бахлан А.Я., капітана Котова А.Г., капітана Гарніна У.І., капітана Папкова У.І., капітана Далгушына С.Ф., камандзіра звання старшага лейтэнанта Шышкіна А.П. І іншых, а таксама інжынера па ўзбраенні палка капітана Разіна Я.І., выехала на рыку Селіжарэнка, якая знаходзіцца за 1,5 км ад аэрадрома, па рыбу. Кідаючы ў вадугранаты і рэактыўныя снарады, гушылі рыбу, збіраючы яе з берага сачком. Перад кіданнем рэактыўнага снарада інжынер палка капітан Разін папярэдне ставіў кольца дзятанатара на максімальнае запаволенне (22 секунд), а затым кідаў снарад у вадугранаты. Так ім асабіста былі кінуты 3 рэактыўныя снарады. Рыхтуючыся да кідка апошняга рэактыўнага снарада, інжынер-капітан Разін далучыў памылку, і імгненна адбыўся выбух снарада ў руках, у выніку чаго адзін чалавек — капітан Разін — забіты, палкоўнік Сталін В.І. і капітан Котай А.Г. цяжка паранены.

З гэтым данянешнем верны Мікалай Сідаравіч пайшоў да правадра, і той тут жа адказаў загадам: **Камандуючаму ВПС Чырвонай Арміі Маршалу авіяцыі тав. Новікаву** ванаі Украіны пад імем обер-лейтэнанта вермахта Ніўта Зібэрта. Паўла Кузняцоў ўдалося пасябраваць са штурм-банфюрэрам СС Ульрыхам фон Ортэле, супрацоўнікам германскай разведкі. І той аднойчы на «п'янай лавачцы» прагаварыўся аб тым, што хутка ён адправіцца ў Іран з сакрэтнай місіяй, каб знішчыць лідараў краіны антыгітлераўскай кааліцыі. Ортель так і сказаў Кузняцоў: «Мы лівідуем «вялікую тройку» і павярнем ход вайны». Паводле яго слоў, аперацыяй будзе кіраваць не хто-небудзь, а ўлюбёнец Гітлера, штандартенфюрэр СС Ота Скарцзні, які не так даўно са сваімі дыверсантамі здолее скраціць у саюзнікаў узатага ў палон італьянскага дыктатара Беніта Мусаліні.

Інфармацыя была тэрмінова перададзена ў Маскву, там прынялі ўсе неабходныя меры, і фашысцкія шпіёнаў ў Тэгеране хутка абліскадзілі. «Вялікая тройка» была выратавана...

ЗАГАДВАЮ: 1) Неадкладна зняць з пасады камандзіра авіяцыйнага палка палкоўніка СТАЛІНА В.І. і не даваць яму якіх-небудзь камандных пастоў надалей да майго распараджэння. 2) Палку і былому камандзіру палка палкоўніку Сталіну абвясціць, што палкоўнік Сталін здымаецца з пасады камандзіра палка за п'янства і разгул і за тое, што ён псуе і разбэшчвае полк. 3) Выкананне данесці. Народны камісар абароны І. Сталін 26 мая 1943 года

Але былі справы і больш сур'ёзныя. Перш за ўсё — тры канферэнцыі кіраўнікоў дзяржаў і ўрадаў краін антыгітлераўскай кааліцыі: Тэгеран (28.XI — 1.XII. 1943), Ялта (4-11.II.1945) і Патсдам (17.VII — 2.VIII.1945). І заўсёды Уласік быў побач са Сталіным — маскіраваўся пад фотакарэспандэнта. За пасляховае правядзенне канферэнцыі ў Тэгеране Уласік быў узнагароджаны ордэнам Леніна, за Крымскую канферэнцыю — ордэнам Кутузава I ступені, за Патсдамскую — ордэнам Леніна.

Асабліва небяспечна было ў 1943-м у Тэгеране. Кажуць, прэм'ер-міністр Вялікабрытаніі Чэрчыль быў у лютасці і заявіў, што прэзідэнт Рузвельт, «прыбыўшы з-за акіана, страціў галаву», трапіў пад поўны ўплыў Сталіна. Ён звярнуў увагу на тое, што ў ходзе ўсёй канферэнцыі прэзідэнт ЗША пражываў разам са Сталінам у саветкім паласце ў таму, маўляў, саветскаму кіраўніку было лёгка апрацаваць прэзідэнта Злучаных Штатаў у сваім духу. Калі ж амерыканскія журналісты спыталі Рузвельта аб прычынах яго пражывання ў рускіх, то прэзідэнт бяспхрасна сказаў наступнае: «Маршал Сталін паведаміў, што, магчыма, будзе арганізаваная змова з мэтай замаху на жыццё ўдзельнікаў канферэнцыі: ў Тэгеране — сотні германскіх шпіёнаў і дыверсантаў. Ён прасіў мяне спыніцца ў саветкім паласце, якое лепш умацавана і абаронена».

«Я быў жорстка пакрыўджаны Сталіным. За 25 гадоў бездакорнай працы, не маючы ніводнага спагнання, а толькі адны заахвоцванні і ўзнагароды, я быў выключаны з партыі і кінуты ў турму. За маю аданасць ён аддаў мяне ў рукі ворагаў. Але ніколі, ніводнай хвіліны, у якім бы стане я ні знаходзіўся, якім бы здезкам я не падвяргаўся, знаходзячыся ў турме, я не меў у сваёй душы зла на Сталіна...»

Такім чынам, весткі аб меркаваным замаху на «вялікую тройку» вымусілі Рузвельта ў ходзе канферэнцыі пасяліцца на тэрыторыі саветскага паласцева. Пасля чаго Сталін атрымаў магчымае весці размовы з прэзідэнтам ЗША сам-насам, без прысутнасці Чэрчыля. Зразумела, што тым самым кіраўнік саветскай дзяржавы атрымаў дадатковыя козыры ў сваёй няпростаў палітычнай гульні... У гэтай гісторыі шмат няяснага. І галоўнае пытанне — ці былі на самай справе пагроза такога нямецкага замаху — застаецца і сёння без дакладнага адказу.

Тая гісторыя ўжо даўно абрасла мтвамствам прыгожых легендаў. Лічыцца, што падчас Тэгеранскай канферэнцыі фашысцкая разведка рыхтавала звышсакрэтную аперацыю пад назвай «Доўгі скачок». Яе мэтай было забойства Сталіна, Рузвельта і Чэрчыля. Аднак саветкім чакістам удалося прадудзіць гэтую акцыю. У 70-я гады аб гэтай інтрыгунай гісторыі быў нават зняты прыгодніцкі фільм «Тэгеран-43». Пасля выхаду фільма саветскага прапаганда пастаралася падмацаваць яго дакументальнымі сведчаннямі. У прыватнасці, гаварыцца, што пра злавесныя намеры гітлераўцаў выдывалася даведкаў з запісакі саветскай разведчык Мікалай Кузняцоў, які дзейнічаў на тэрыторыі акупа-

не дапусціў на ахоўную тэрыторыю — муха лішняя не праляцела.

СКОНЧЫЛАСЯ вайна. Служба працягвалася. Рацённем ЦК у 1947 годзе былі выдзелены сродкі на будаўніцтва і рэканструкцыю дзяржаўных дач у Крыме, Сочы, Гагра, Сухумі, Цхалтуба, Баржомі, на возеры Рьда і ў Падмаскоўі. Пра гэты ўсё гэта даручылі М.С. Уласіку. Заўважым: чалавек з трохкласнай адкацыяй. Але Галоўнае ўпраўленне мела сваіх спецыялістаў, бухгалтароў, будаўнічых спецыялістаў. Так што сам Уласік з яго трыма класамі і не спрабаваў ва ўсім гэтым разбірацца. Ды і не тут чакала яго бяда. Як вядома, падпарадкоўваў ён кіраўніцтву НКДБ (затым — МДБ), а значыць, сумна вядомым Берыі, Мяркулоў, Кабулаву, Цанава, Сярову, Гаглідзе.

Але Уласік быў бліжэй, чым кожны з іх, да Сталіна, і правадыр часам раіўся з ім, у тым ліку і па справах Міністэрства дзяржбяспекі. Пра гэта было вядома ў асродкі Берыі. І не маглі не выклікаць раздражнення, тым больш што Уласік часцяком негатыўна адзваваўся пра сваіх начальнікаў. У 1948 годзе быў арыштаваны камандант «Бліжняй дачы» Федасееў. Следства вылося пад кіраўніцтвам Сярова. Пад катаваннямі Федасееў даў паказанні пра тое, што Уласік хацеў атруціць Сталіна.

Потым паўстала «справа ўрачоў». З'явіліся паказанні пра тое, што разам з урачамі Уласік зноў жа выношаваў забойства Сталіна. У маі 1952-га нечакана пачалася глыбокая праверка фінансава-гаспадарчай дзейнас-

У працоўным кабінце. 1940

ці ўпраўлення аховы. У камісію, акрамя спецыялістаў, увайшлі Берыя, Булганін, Паскरोбышаў. Ёсць выпітае, з'едзенае і страшчарнае «павесілі» на Уласіка і яго намесніка Лынько. Далажылі Сталіну. Лынько арыштывалі, а Уласіка адправілі на Урал, у горад Азбест, на пасаду намесніка начальніка Бажанўскага папраўча-працоўнага лагера МУС СССР.

Пазней генерал успамінаў у сваіх дзёніках, што «папай палыцелі» з галоў вельмі многіх яго падначаленых. На працягу паўгода — да снежня 1952-га — ён працаваў у Азбестце і «бамбаваў» Сталіна лістамі, у якіх кляўся ў сваёй невінаватасці і адданасці. А 16 снежня яго выклікалі ў Маскву і арыштывалі па «справе ўрачоў», абвінавачваючы ў тым, што пакрываў «варожыя дзеянні» прафесараў Ягорава, Ваўсі і Вінаградова. Як вядома, «справа ўрачоў» была спынена пасля смерці Сталіна і арыштывання выпушчання на свабоду — усе, акрамя Уласіка.

Больш за сто разоў яго дапытвалі за час следства. Яго абвінавачвалі ў шпіянажы і падрыхтоўцы тэратактаў, антысаветскай агітацыі і разбэшчыванняў яго пагражаў немалы тэрмін. «Прэсавалі» 56-гадовага Мікалая Сідаравіча ў Лефортаве з веданнем справы — трымалі ў кайданках, у камеры круглыя суткі гарэла яркая лампачка, снаць не давалі, выклікаючы на допыты сярод ночы, ды яшчэ за сцяной пастанна круцілі палісцкіу з дзіячыым плачам. Ладзілі нават імітацыю расстрэлу (пра гэта Уласік піша ў сваім дзёніку). Але трымаўся ён малаціком, не траціў папучку тумару. Ва ўсякім выпадку, у адным з пратаколаў ён дае такія «прызнаванні» паказанні: «Я сапраўды жыў сумесна з многімі жанчынамі, распіваў спіртное з імі, але ўсё гэта адбывалася за кошт майго асабістага здароўя і ў вольны ад службы час».

Яго працягваюць трымаць у Лефортаве. І ўжо ставяць у віну сувязь з мастаком-канструктывістам Стэнбергам, які нібыта займаўся шпіянажам, афармляючы святочныя плакаты на Краснай плошчы...

Карацей, і пры Сярове Мікалая Сідаравіча Уласіка трымалі пад замком. Цягалі праз дзень, і ў асноўным па начах, на допыты. Кантрэвалюцыйныя, г. зн. палітычныя, злчынасці адпалі самі сабой, крадзяжы «з панскага стала» — таксама. Адпай і такі эпізод. Пасля Патсдамскай канферэнцыі ў 1945 годзе Уласік сярод іншага трафейнага барахла, выддзенага яму ў падарунак ад Чырвонай Арміі, вывез з Германіі ў эшалоне НКВД каня, дзвюх кароў і аднаго быка. І даставіў усю гэтую жыўнасць у Беларусь сваёй сястры Вользе. Пасля яго арышту ў 1952 годзе сталі разбірацца і з гэтым. Высветлілі, што ў 1941-м яго родную вёску Бабінічы Баранавіцкай воласці захапілі немцы. Дом, у якім жыла сястра, спалілі, палову жыхароў вёскі расстралілі, старэйшую дачку сястры сагналі на работы ў Нямеччыну (адтуль яна так і не вярнулася), кароў і каня забралі. Вольга з мужам Пятром і дваімі дзецьмі сышла да партызанаў, а пасля, калі пагналі немцаў, вярнулася ў разрабаваную вёску. Вось Уласік і даставіў з Германіі сястры як бы частку яе ж добра. Пра гэта дакладалі Сталіну і той, паглядзеўшы на першага намесніка начальніка Упраўлення пра праверцы партыйных кадраў ЦК ВКП(б) Сямёна Ігнацьева, які дакладваў яму, сказаў: «Ты што, ах... ці што?».

Пра гэта ўспамінаў у канцы жыцця сам Уласік. Ужо не ведаем, так было на самай справе ці не, але калі так, то трэба аддаць належнае правадры: ён меў рацыю. Між іншым, Патсдам — гэта рэзідэнцыя прускіх каралёў. Германіі вельмі пашанцавала, што Уласік, выязджаючы адтуль, задвоўліў толькі сваю «жывёлагадоўчую» цікавасць, а не захапіўся, скажам, працамі Рэмбранта.

З прысуду: «... Уласік, з'яўляючыся начальнікам Галоўнага ўпраўлення аховы МДБ СССР, карыстаўся асаблівым даверам Саветскага Урада і ЦК КПСС, злужываў аказаным яму даверам і сваім высокім службовым становішчам...» і далей ідуць абвінавачванні: «1. Маральна апусціўся, сістэматычна п'янстваваў, страціў папучкі палітычнай пільнасці, працяглы перабольшваўся ў бытавых сувязях. 2. П'янствуючы разам з нейкім Стэнбергам, зблізіўся з ім і выдаў яму і іншым асобам сакрэтныя звесткі. 3. Кватэры Стэнберга вёў размовы па тэлефоне з кіраўніком Саветскага Урада Т. Сталіным, а таксама службовыя размовы са сваімі падначаленымі. 3. Расшыфраваў перад Стэнбергам трох сакрэтных супрацоўнікаў. 4. Маючы зносіны з асобамі, якія «не выклікаюць палітычнага даверу», падтрымліваў сувязь з замежнікамі, Уласік выдаваў ім пропускі на трыбуны Краснай плошчы. 5. Захоўваў у сваёй кватэры службовыя дакументы, у прыватнасці, план Патсдама і нанесеныя на яго сістэму аховы ўсяго раёна Патсдамскай канферэнцыі (1945), а таксама дакладную запіску аб рабоце Сочынскага аддзела МУС у асаблівы перы-

яд 1946 года, расклад руху урадавых цягнікоў і іншыя дакументы».

На гэтым абвінавачванні скончылася. А следства ішло два з гакам гады! А вось фрагмент крымінальнай справы Уласіка, дакладней, з пратакола судовага пасяджэння ад 17 студзеня 1955 года:

«Пытанне суда: Што збліжала вас і мастака Стэнберга? **Уласік:** Вядома, збліжэнне было на глебе сумесных выпівак і знаёмстваў з жанчынамі.

Пытанне суда: Для гэтага ў яго была зручная кватэра? **Уласік:** У яго я быў вельмі радка.

Пытанне суда: Вы выдавалі пропускі на Красную плошчу нейкай Нікалаевай, якая была звязана з замежнымі журналістамі? **Уласік:** Я толькі цяпер усвядоміў, што здзейсніў гэтую злчынасць.

Пытанне суда: Сваёй сужыцельцы Грыдушвай і яе мужу Шрагеру вы давалі квіткі на трыбуны стадыёна «Дынама»? **Уласік:** Давай.

Пытанне суда: Вы захоўвалі ў сябе на кватэры сакрэтныя дакументы? **Уласік:** Я збіраўся скласці альбом, у якім фотаздымкамі і дакументамі было б адлюстравана жыццё і дзейнасць тав. І.В. Сталіна.

Пытанне суда: Якім шляхам вамі набыты радыёла і прыёмнік? **Уласік:** Іх мне дастаў у падарунак Васіль Сталін. Але я іх затым аддаў на дачу «Бліжняя».

Пытанне суда: Што вы можаце сказаць пра чатырнаццаць фотаапаратаў і аб'ектывы да іх, якія былі ў вас? **Уласік:** Большасць з іх я атрымаў па сваёй службовай дзейнасці. Адзін цысайскі апарат я купіў праз Знешгандаль, яшчэ адзін апарат мне падарыў таварыш Сяров...»

Цікавая доказная частка прысуду. Яна проста унікальная. «Вінаватасць Уласіка ў здзяйсненні названых злчынасцяў даказана паказаннямі дапытаных у судзе сведкаў, матэрыяламі папярэдняга следства, рэчавымі даказаннямі, а таксама частковым прызнаннем сваёй віны Уласіка». І усё. Прысуд — дзесяць гадоў высылкі. Па амністыі ад 27 сакавіка 1953 года гэты тэрмін скарачаны напалову — да пяці гадоў. Пра гэта сказана тут жа, у прысудзе. А тое, што Уласік два з лішнім гады адседзеў у Лефортаве? Гэта не лічыцца? І калі гэта лічыцца, то як? У прысудзе пра гэта — ні слова. Да 17 мая 1956 года ён чамусьці знаходзіцца пад вартай, а гэта яшчэ год і чатыры месяцы. Праўда, ужо ў «аддаленай мясцовасці СССР» — у Краснарыск. Адкуль у маі 1955-га адправіў ліст на імя Старшыні Прэзідыума

Вярхоўнага Савета СССР К.Я. Варашылава:

«Кіраўнік урада І.В. Сталін, знаходзячыся на поўдні пасля вайны, у маёй пры